Novada sociālā potenciāla „kartēšana” - pieeja un metodes Jaunpils gadījumā

Rūdolfs Cimdiņš Pēteris Šķiņķis Kristaps Kaugurs

LU 73.konference, LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte

Apakšsekcija – „Telpiskā plānošana un attīstība"

2015.gada 6.februāris, Rīga

SOCIĀLAIS POTENCIĀLS …

… SABIEDRĪBAS RĪCĪBSPĒJA

Galvenais sabiedrības aktivitāti veidojošais faktors

Mijiedarbība sociālās aktivitātēs un kopienu saikņu esamība

KVALITĀTES

Pietiekams aktīvās sabiedrības daļas īpatsvars

Spēja līdzdarboties un pielāgoties pārmaiņām

Personības / sociālo grupu realizācijas iespējas

Sadarbība un iesaiste lēmumu pieņemšanā

Spēja sasniegt optimālu dzīves līmeni

Organizēta sabiedrības darbība

Līderu esamība

KĀPĒC JĀVĒRTĒ SABIEDRĪBA ?

Cilvēku sociālo, ekonomisko un dzīves vides kvalitāti galvenokārt nosaka sabiedrības spēja sociāli mijiedarboties

SARŪKOŠĀ LATVIJA

Sarūkošs iedzīvotāju skaits = Sarūkoši pašvaldību resursi

KĀDOS VIRZIENOS IEGULDĪT ?

KĀPĒC JAUNPILS ?

JAUNPILS NOVADS UN SABIEDRĪBA

Neliels, vidēji attāls lauku novads ar salīdzinoši augstu attīstības līmeni Latvijas lauku novadu vidū

Augstas sociālās aktivitātes un līdzdalības pazīmes

‘Aptverams’ teritorijas un iedzīvotāju skaita ziņā

Platība	**209 km^2**
Iedzīvotāju skaits	**2665 (2014.g.)**
Novietojums	**90 km no Rīgas** **25 km no Dobeles**
Apdzīvotās vietas	**Jaunpils (954 iedz.)** **Leveste (370 iedz.)** **Viesatas (161 iedz.)** **Jurģi (146 iedz.)**
Iedzīvotāji	**Latviska vide** **Ciešas horizontālās saites** **Aktīva sabiedriskā dzīve**
Nodarbošanās	**Lauksaimnieciskā ražošana un citas papildinošas jomas**

METODES UN INFORMĀCIJAS AVOTI

METODES

Sabiedrības uzbūves analīze no sociālo aktivitāšu viedokļa un teritoriālā izvietojuma viedokļa

Galveno sociālā potenciāla dimensiju (7) izvērtējums

INFORMĀCIJAS AVOTI

Novada pašvaldībā iegūtā informācija
Konsultācijas un intervijas ar sociāli aktīvajiem iedzīvotājiem
Statistikas dati

DATI

Iedzīvotāju reģistrs
Adrešu reģistrs
Dati par sabiedrisko organizāciju darbību
Iedzīvotāju līdzdalība (forumi, sabiedriskās apspriedes, …)
Sociālā dienesta dati

SABIEDRĪBAS AKTIVITĀTI NOTEICOŠIE FAKTORI

GALVENO SOCIĀLĀ POTENCIĀLA DIMENSIJU (7) IZVĒRTĒJUMS

Formālā pilsoniskā līdzdalība

Uzņēmējdarbības formas un aktivitātes

Nevalstisko organizāciju struktūra un aktivitātes

Neformālā pilsoniskā aktivitāte

Komunikācija

Vispārējā sabiedrības līdzdalība

Teritoriālā piederība un lokālpatriotisms

SABIEDRĪBAS AKTIVITĀTE – GALVENĀS PAZĪMES

SOCIĀLĀ POTENCIĀLA DIMENSIJAS (FAKTORI)	GALVENĀS PAZĪMES
1. **Formālā pilsoniskā līdzdalība**	- **Līdzdalība vēlēšanās** (Eiroparlamenta, Saeimas, pašvaldību) – partiju un kandidātu skaits un vēlētāju aktivitāte - **Līdzdalība attīstības plānošanas procesā** (domes sēdes, sabiedriskās apspriedes, darba grupas, iedzīvotāju forumi u.c.)
2. **Uzņēmējdarbības formas un aktivitātes**	- **Mazo un vidējo uzņēmumu (MVU)** īpatsvars un aktivitāte - **Nodarbinātības un atalgojuma līmenis**
3. **Nevalstisko organizāciju struktūra un aktivitātes**	- **Nevalstisko organizāciju (NVO) skaits un īpatsvars**, iedzīvotāju līdzdalība NVO darbībā un aktivitātēs - **NVO darbības virzieni, projekti un finansējuma apjoms**
4. **Neformālā pilsoniskā aktivitāte**	- **Talkas,** kopīgas vides un īpašumu apsaimniekošanas aktivitātes - **Mūžizglītība, jauniešu un senioru aktivitātes** - **Brīvā laika pavadīšanas paradumi** (aktīvā atpūta, sports, teātris, mūzika, dziedāšana, dejošana u.c.)

SABIEDRĪBAS AKTIVITĀTE – GALVENĀS PAZĪMES

SOCIĀLĀ POTENCIĀLA DIMENSIJAS (FAKTORI)	GALVENĀS PAZĪMES
5. Komunikācija	- **Iedzīvotāju, starpinstitūciju un biznesa vides dalībnieku** savstarpējā komunikācija - **Vietējo mediju saturs, kvalitāte un komunikācijas veids**
6. Vispārējā sabiedrības līdzdalība	- **Publisko pasākumu** (kultūra, sports) **un iestāžu** (pašvaldība, bibliotēka, kultūras centrs u.c.) **apmeklētāju skaits** - **Publiskās ārtelpas izmantošana** (parki, spēļu laukumi, ūdeņi u.c.)
7. Teritoriālā piederība un lokālpatriotisms	- **Savstarpējās uzticēšanās līmenis** - **Apmierinātība ar dzīves kvalitāti** - **Ieguldījumi vietējās kopienas** (materiāli un nemateriāli) **attīstībā**

LĪDZDALĪBAS PIEMĒRS JAUNPILS NOVADĀ

IEDZĪVOTĀJU FORUMU ORGANIZĒŠANA

- **Iedzīvotāju iesaiste vietējās attīstības veicināšanā**
- **Piedalās vietējās sabiedrības pārstāvji**

  / uzņēmēji, NVO, skolotāji, pensionāri, jaunieši, ... /
- **Problēmu identificēšana**
- **Risinājumu meklējumi**
- **Attīstības prioritāšu definēšana**

- **Tiek organizēti kopš 2004.gada**

  / notikuši 4 forumi /

VIETAS un IESPĒJU NOZĪME

JAUNPILS PILS

- Viduslaiku pils ar nozīmi **vietējā dzīvē un reģionālā mērogā**

- Jaunpils **sabiedriskās dzīves centrs**

- Muzejs, naktsmītne, krogs, banketu norises vieta, izklaides u.c.

SOCIĀLAIS POTENCIĀLS JAUNPILS NOVADĀ

SOCIĀLĀ POTENCIĀLA DIMENSIJAS (FAKTORI)	SITUĀCIJA JAUNPILS NOVADĀ
1. **Formālā pilsoniskā līdzdalība**	- Latvijas lauku teritoriju salīdzinājumā Jaunpils novada iesaistība vēlēšanu procesos ir tikai nedaudz – **par 2-3 % augstāka kā vidēji Latvijā** – gan no aktivitātes, gan no līdzdalības politiskās pārstāvniecības izvirzīšanā viedokļa. - **Līdzdalība iedzīvotāju forumos** - 2013.gada forumā piedalījās 115 novada iedzīvotāji, jeb **5 % no novada iedzīvotāju kopskaita**.
2. **Uzņēmējdarbības formas un aktivitātes**	- Relatīvi **lielāks komersantu skaits** uz 1000 iedzīvotājiem. - 3-5 vadošu uzņēmumu (zemnieku saimniecības,pārtikas ražošana, moduļu māju ražotne) nozīmīga sociāla loma. - Uzņēmumu **saimnieciskās struktūras daudzveidība**. - Publiskā sektorā nodarbināto īpatsvars sastāda tikai 12% - novadu var identificēt kā augsti dinamisku biznesorientētu teritoriju.
3. **Nevalstisko organizāciju struktūra un aktivitātes**	- Novadā darbojas **28 nevalstiskās organizācijas**, uz 1000 novada iedzīvotājiem - **10,5**, kamēr Latvijā vidēji - 8,5. - Organizāciju darbības virzieni saistīti ar jauniešu un senioru iesaisti sabiedriskajā dzīvē, līdzdalību novada attīstības veicināšanā, aktīva dzīvesveida popularizēšanā.

SOCIĀLAIS POTENCIĀLS JAUNPILS NOVADĀ

SOCIĀLĀ POTENCIĀLA DIMENSIJAS (FAKTORI)	SITUĀCIJA JAUNPILS NOVADĀ
4. Neformālā pilsoniskā aktivitāte	- Līdzdalība kultūras, aktīva dzīvesveida un citās aktivitātēs novadā tiek nodrošināta plašā spektrā - aktīva iedzīvotāju līdzdalība **tautas mākslas un sporta jomās.** - **6-7 % iedzīvotāju iesaiste** aktīvai līdzdalībai dažādās aktivitātēs.
5. Komunikācija	- Novada iekšējās sabiedriskās dzīves procesos, līdzīgi kā citās lauku teritorijās joprojām **liela loma ir tiešajai saskarsmei.** - Pašvaldības un cilvēku grupu savstarpējās komunikācijas praksē pastarpināto līdzekļu izmantojums ir visai ierobežots.
6. Vispārējā sabiedrības līdzdalība	- **Jaunpils ir atpazīstama un aktīva** ar tās vēsturiskā mantojuma – viduslaiku pils kā kultūras aktivitāšu centra izmantojumu. - Viesu, **pārnovada nozīmes pasākumu piesaiste** veido būtisku daļu teritorijas 'brendinga' un stiprina vietējo pašapziņu.
7. Teritoriālā piederība un lokālpatriotisms	- **Ciešas horizontālās saites** – augsta sabiedrības grupu uzticēšanās, savstarpējā sadarbība, pašorganizācija un līdzdalība. - **Izteikta ģimenes loma** vietējos socializēšanās procesos.

AKTIVITĀŠU TERITORIĀLAIS IZVIETOJUMS

VIETAS

Sabiedriski aktīvo darbību koncentrācija galvenokārt notiek novada **lielākajos ciemos – Jaunpilī, Levestē un Viesatās**

Specifiski izceļas Jaunpils ciems, kura robežās izšķiramas vairākas **(3-4) atsevišķas vietu kopienu teritorijas**

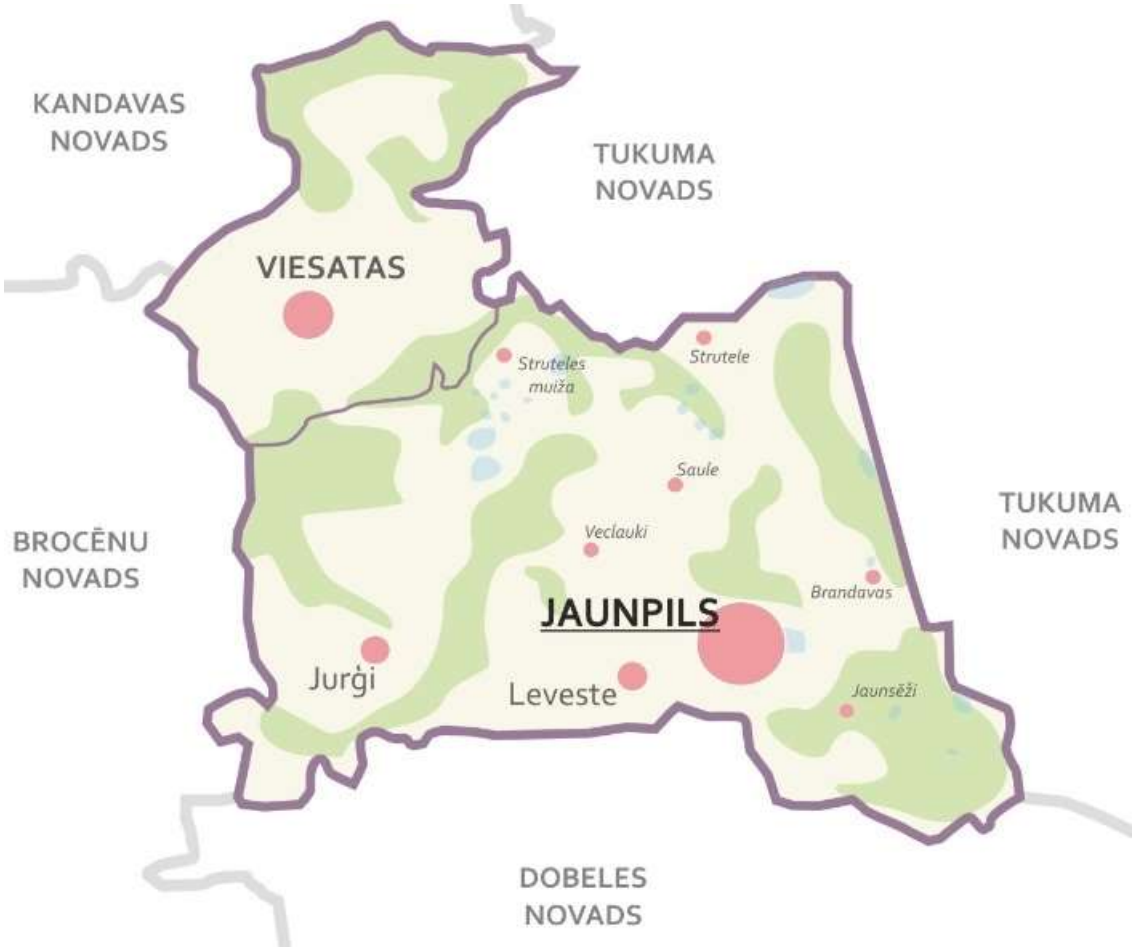

Avots: Jaunpils novada attīstības programma 2012-2018

SECINĀJUMI

- Jaunpils novads reprezentējas ar
salīdzinoši augstu sabiedrības grupu aktivitātes līmeni

- Galvenie sociālā kapitāla veidojošie faktori ir
formālā un neformālā pilsoniskā līdzdalība, aktīva uzņēmējdarbība un izteikta teritoriālā piederība un lokālpatriotisms

- Īpaša loma ir horizontāli organizētai pārvaldībai

- Augsts sociālās, komerciālās un kultūras aktivitātes līmenis apliecina
neliela lauku novada kā pašvaldības teritorijas pamatotību ar augstu pašpietiekamības potenciālu

PALDIES !

Rūdolfs Cimdiņš Pēteris Šķiņķis Kristaps Kaugurs

LU 73.konference, LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte

Apakšsekcija – „Telpiskā plānošana un attīstība"

2015.gada 6.februāris, Rīga